

8.2

FREDAGSSERIEN 10

Musikhuset kl. 19.00

MUSICA NOVA HELSINKI

André de Ridder, dirigent

Pekka Kuusisto, violin

Helsingfors kammarkör, instud. **Jutta Seppinen**

Daníel Bjarnason: Emergence 15 min

Silence

Black Breathing

Emergence

Daníel Bjarnason: Violinkonsert 20 min

PAUS 20 min

Tyondai Braxton: TELEKINESIS, Finlandspremiär 38 min

Overshare

Wavefolder

Floating Lake

Overgrowth

KAMMARMUSIK I SENA KVÄLLEN börjar i Konsertsalen efter en paus på ca 10 minuter. Publiken ombeds ta plats på parketten för att lyssna till musiken. Platserna är onummerade.

Salla Savolainen, violin
Tommi Aalto, viola
Jukka Rautasalo, cello

Andrew Norman: Stråkktrio
"The Companion Guide to Rome"

18 min

1. *Teresa*
2. *Benedetto*
3. *Susanna*
4. *Pietro*
5. *Ivo*
6. *Cemente*
7. *Lorenzo*
8. *Cecilia*
9. *Sabina*

Paus ca kl. 19.50.

Konserten slutar ca kl. 21.05.

Kammarmusiken slutar ca kl. 21.40.

Sänds direkt i Yle radio 1 och på Yle Arenan. Konserten ses på Yle Teema i programmet RSO i Musikhuset 10.3 samt Yle TV1 16.3.

DANIÉL BJARNASON (f. 1979): EMERGENCE, VIOLINKONSERT

Daniél Bjarnason är en isländsk tonsättare och dirigent som har studerat komposition, pianospel och orkesterdirigering i Reykjavik och vidareutbildat sig som dirigent i Freiburg i Tyskland.

Han har hört till de mest uppmärksammade personligheterna inom den isländska musikens uppsving, som började på 1990-talet inom experimentell popmusik och som på 2000-talet drog med sig en genreöverskridande konstmusik.

Kännetecknande för Bjarnasons musik är klara former, stark dynamik och stora kontraster. De motiv han använder sig av kan vara tonala, fastän hans harmoniska och klangliga tankesätt inte nödvändigtvis är det. Frågan om musikens genregränser och överskridandet av dem är inte heller väsentligt för honom, utan det viktigaste är hans ständiga nyfikenhet.

Det tresatsiga *Emergence* (2011, 2014/2016) är det första av Bjarnasons stora orkesterverk. Verkets rubriker finns till för att skapa stämning, men mer än så vill Bjarnason inte förklara sin musik. Kompositionen kan uppfattas som en med svallande crescendon sporrad utvecklings- eller tillväxtprocess, där varje sats är mer omfattande än den föregående. Som en installation av klangfält och orkesterfärger kan *Emergence* väcka associationer från Ligeti till Feldman och från amerikansk minimalism till östeuropeisk konfessionalism.

Första satsen *Silence* är den kortaste och mest statiska. Den består närmast av klangfält för stråkar och blåsare som långsamt blir kraftigare. Andra satsen, *Black Breathing*, startar med spänd fräsande energi men får mera statiska klangfält emot sig. Den rytmiska impulsen i början förändras mot slutet till perkussiv agitation som också får klangfälten att blossa och dallra.

Tredje satsen har samma rubrik som hela verket. Det lönar sig att hålla i minnet hur begreppet *emergence* definieras i lexikon: "Tillkomst av nya egenskaper genom växelverkan mellan tidigare enklare egenskaper". De tidigare förekommande klangfälten smälter nu samman till en majestätisk och hymn-mässig vidd vars andning höjer och sänker sig för att i slutet försvinna i ett avtagande *diminuendo*.

Bjarnasons violinkonsert från år 2017 är ett beställningsverk av Reykjaviks symfoniorkester och Los Angeles filharmoniker under Gustavo Dudamel. Pekka Kuusisto hade nära samarbete med kompositören och spelade som solist vid uruppförandet i Hollywood Bowl i augusti 2017. Senare har verket också spelats i bl.a. Reykjavik, New York, Detroit, London och Paris under ledning av bl.a. Esa-Pekka Salonen, Osmo Vänskä och John Storgårds.

Kuusisto visade upp för tonsättaren några av violinspelets kuriositeter, av vilka den första hörs genast i början av den 20 minuter långa konserten: solisten inleder verket med vissling ackompanjerad av pizzicato, som orkesterns violinister besvarar (om solisten inte är bra på att vissla tillåter partituret att han nynnar). En annan

lösning med mera vitt gående konsekvenser har med soloviolinens avvikande stämning eller scordatura att göra: instrumentets lägsta sträng sänks från G till D. Scordatura som i något skede hade tänkts som rubrik på verket ger musiken en speciell harmonisk spänning och gör det möjligt för soloviolinen att prestera nästan orkestrala effekter. Fastän soloviolinstämman är mycket virtuos och i elden nästan hela tiden, påminner helheten mera om ett symfoniskt poem än om en traditionell konsert. Musiken gestaltas som omfattande ytor och block men lever samtidigt med i stunden, som den fördjupar sig i med många insiktsfulla detaljer.

Violinkonserten börjar uppsluppet och växer ibland till anarkistiskt jubel, men den har även gåtfullt grubblande och svängiga dansanta perioder. Den stora orkestern är en kraftkälla som likaledes fungerar som en källa till färger och harmoniska effekter, och den anpassar sig till solistens drömska scener. Ungefär halvvägs finns en huvudsakligen improviserad kadens för violinen. Efter många vändningar smittar improvisationen i slutet över på orkesterns stråkar i form av upprepade figurer *ad libitum*. Då figurerna drar sig undan försvinner musiken i soloviolinens dallrande flöjttoner.

TYONDAI BRAXTON (f. 1978): TELEKINESIS

Tyondai Braxton föddes i en musikerfamilj i Förenta Staterna och är numera verksam i Brooklyn New York. Han har

vuxit upp till kompositör i en värld, där de traditionella genregränserna har förlorat en del av sin betydelse. Braxtons musik har tagit till sig ur konstock och orkestermusik och sammanfogat deras starkaste och mest futuristiska egenskaper. Det viktigaste har varit mötet mellan de elektroniska och de akustiska världarna.

Detta har han experimenterat med bland annat i samarbete med kompositören Philip Glass. Som sina förebilder inom konstmusiken nämner han Edgar Varèse, en upptäckare av nya klanger, John Cage med sina fria tankar och Morton Feldman med sina vida klångytor. Symfoniorkestern är inte för Braxton ett historiskt redskap utan en källa till mäktiga sound och harmonier.

TELEKINESIS (2018) för stor orkester, elektronik och kör har beställts av Helsingfors Musica nova och London Southbank. "Det bygger ett djupare samband mellan min elektroniska och min noterade musik. Verket bugar i riktning mot scifi-filmernas soundtrack och ljudutforskande mästerverk såsom *Akira*, Feldmans *Coptic Light* och Varèses *Amériques*. *TELEKINESIS* utforskar tanken på en abstrakt skala: massiva musikaliska former och gester, som hela tiden rör sig genom ett föränderligt landskap", berättar Braxton.

Telekinesi (numera psykokinetik) avser förmågan att flytta föremål med tankekraft. Den förmågan har en betydande roll i Katsuhiro Otonos tecknade film *Akira* (1988), som Braxton först hade tänkt göra en opera av. Braxton beskrev *TELEKINESIS* som "resultatet av en inre psykisk storm" och påminde om, att en "dylik förmåga är

en faustisk överenskommelse som till slut kan störta människan i fördärvet". Som sina inspirationskällor har Braxton även nämnt andra telekinetiska skräckklassiker såsom Brian de Palmas *Carrie* (1976) och David Cronenbergs *Scanners* (1981).

TELEKINESIS har en monumental besättning: stor symfoniorkester, fyra elgitarrer, en blandad kör utan ord samt sampler och synt. Man har också kunnat foga ett visuellt element till verket. Att arbeta utan begränsningar började enligt Braxton påminna om telekinetik, "som att vandra omkring bland byggnader som exploderar". Detta kan vara det intryck lyssnaren får av verket.

Verkets fyra satser, *Overshare* – *Wavefolder* – *Floating Lake* – *Overgrowth*, gestaltar strukturen i riktning mot det traditionella, men kampen som går igenom det hela – orkesterns massiva cluster, elgitarrernas falang, de elektriskt producerade ljudens flöde och människorösterna som börjar höras i sista satsen – samlar ihop allting tätt intill och på varandra. *TELEKINESIS* fick sitt uruppförande under André de Ridders ledning i London i april 2018, men inför konserten i Helsingfors har Braxton bearbetat verket ytterligare.

"*Overshare*" hänvisar till ett fenomen där man får ta del av för mycket information – till exempel någonting intimt som man inte ens riktigt vill höra. "*Wavefolder*" är ett fenomen inom elektronisk ljudbehandling, där enkla ljudvågor kan "veckas" och göras harmoniskt rikare. "*Flytande sjöar*" (*Floating Lake*) kan påträffas i Fjärran östern och i telekinetisk musik. "*Överväxt*" (*Overgrowth*) är ofta resultatet av obe-

härskade processer – men det är även ett videospel där en hare som rör sig på två ben klarar sig i en postapokalyptisk värld.

Antti Häyrynen

ANDRÉ DE RIDDER

Tysken André de Ridder är känd både som dirigent med en mångsidig repertoar och som idéspruta för musikaliska evenemang. Åren 2017 och 2019 har han varit konstnärlig ledare för festivalen *Musica nova* i Helsingfors. För sina insatser som konstnärlig rådgivare för *Spitalfields Music Festival* i östra London fick han 2018 pris av *Royal Philharmonic Society*.

De Ridder studerade i Berlin och kompletterade sin dirigentutbildning i Wien och London bl.a. för Leopold Hager och Colin Davis. Han har uppträtt som gästdirigent för många topporkestrar såsom *Ensemble InterContemporain*, *Concertgebouw* i Amsterdam, *Tokyo Metropolitan Symphony Orchestra* och symfoniorkestrarna i Melbourne, Chicago och Toronto. Han debuterade som dirigent för New Yorks filharmoniker 2015 och återvände till orkestern förra höstsäsongen.

De Ridders repertoar spänner från barocken och klassicismen till den allra senaste nutidsmusiken. Han har samarbetat med många betydande samtida kompositörer (Saariaho, Michel van der Aa, Daniel Bjarnason, Uri Caine och Damon Albarn) och dirigerat ett stort antal uruppföranden.

De Ridder har även dirigerat opera,

bl.a. Monteverdi, Mozart, Janáček och Henze samt uruppförandet av Daniel Bjarnasons opera Brødre 2017.

År 2013 deltog de Ridder i grundandet av det i Berlin förlagda men internationellt verksamma samfundet s t a r g a z e, som består av "en grupp musiker med utbildning inom klassisk och modern musik och som intresserar sig för vad som sker inom vår egen tids popmusik, elektroniska musik och andra icke definierade genrer".

Av de Ridders skivinspelningar nominerades virtualgruppen Gorillazs skiva Plastic Beach för en Grammy och Max Richters "omkomponerade" Vivaldis Fyra årstider fick ECHO Klassik priset. Han har även spelat in musik av Bryce Dessner och Jonny Greenwood samt tillsammans med lokala musiker i Mali Terry Rileys minimalistiska klassiker In C.

PEKKA KUUSISTO

Pekka Kuusisto hör till Finlands internationellt mest framgångsrika musiker. Han har på ett exceptionellt sätt lyckats skapa sig en självständig musikerprofil på egna villkor. Han rör sig smidigt inom olika stilarter från barock till nutida musik och från folkmusik till jazz och improvisation.

Kuusistos internationella karriär började, då han bara 19 år gammal som första finländare vann den internationella Jean Sibelius-tävlingen 1995 och belönades för bästa framförande av Sibelius violinkonsert. Sedan dess har han uppträtt som solist med många av världens mest prestigefulla orkestrar. Under denna säsong har han förut-

om med RSO uppträtt som solist med bl.a. Deutsches Symphonie-Orchester Berlin, Scottish Chamber Orchestra, Philharmonia Orchestra och WDR-symfoniorkestern i Köln.

En central del av Kuusistos verksamhet består av nära samarbete med kammarorkestrar och då fungerar han både som solist och dirigent. Sedan år 2016 har han varit konstnärlig chef för kollektivet ACO (Australian Chamber Orchestra), konstnärlig partner för Saint Pauls kammarorkester i Minnesota, sedan 2017 historiens första "Artistic Best Friend" för Deutsche Kammerphilharmonie Bremen, sedan 2018 konstnärlig partner för Mahlerkammarorkestern och förste gäst för Norska kammarorkestern.

Kuusisto har samarbetat med många samtida kompositörer. Till dem hör bl.a. Nico Muhly, Bryce Dessner, Thomas Adès, Anders Hillborg, Andrea Tarrodi och Daniel Bjarnason. Kuusisto har spelat in på skiva ett flertal nya verk och hans diskografi innehåller även verk ur grundrepertoaren.

Kuusisto fick Nordiska rådets musikpris 2013.

MUSIKHUSETS KÖR

Musikhusets kör är en symfonisk kör med 90 medlemmar som vid behov även kan fungera som mans- eller damkör. Musikhusets Kör samarbetar med Musikhusets alla huvudaktörer: Helsingfors stadsorkester, Radions symfoniorkester och Sibelius-Akademien. Kören grundades på hösten 2011 på initiativ av dirigenterna Hannu

Lintu, Jukka-Pekka Saraste och John Storgårds. Körens konstnärliga ledare var tonsättaren Tapani Lämsö fram till januari 2017. Körens nuvarande konstnärliga ledare är Nils Schweckendiek och körmästare Jani Sivén.

Körens repertoar består av symfoniska kör- och orkesterverk, samt därtill verk som skrivits för stor kör a cappella. Repertoaren omfattar alla musikaliska epoker utan att glömma vår egen tids musik. Den planeras på lång sikt tillsammans med Musikhusets huvudaktörer. Kören konserterar åtta till tio gånger om året huvudsakligen i Musikhusets konsertsal men även på annat håll. Körmedlemmarna är erfarna och entusiastiska amatörsångare.

RADIONS SYMFONIORKESTER

Radions symfoniorkester (RSO) är YLE:s orkester med uppgift att producera och befrämja finländsk musikkultur. Orkesterns chefsdirigent är Hannu Lintu som tillträdde sin post hösten 2013.

Radioorkestern grundades år 1927 och bestod av tio musiker. På 1960-talet utvidgades den till en fulltalig symfoniorkester. RSO:s tidigare chefsdirigenter är Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo.

Vid sidan av de stora klassiska och romantiska mästerverken omfattar RSO:s repertoar en hel del ny musik

och orkestern uruppför årligen ett flertal beställningar som gjorts av YLE. Till RSO:s uppgifter hör även att förse radions arkiv med friköpta inspelningar av hela den inhemska orkesterrepertoaren. Under spelåret 2018–2019 uruppför orkestern fyra verk som beställts av YLE.

RSO har spelat in på skiva musik av bl.a. Mahler, Ligeti, Eötvös, Sibelius, Lindberg, Saariaho, Sallinen, Kaipainen och Kokkonen samt premiärinspelningen av Armas Launis opera Aslak Hetta. Inspelningen av Bartóks violinkonserter med Christian Tetzlaff under Hannu Lintus ledning fick Gramophone Award 2018. En skiva med Sibelius tondikter och sånger fick International Classical Music Award (ICMA) 2018. Därtill nominerades den till Editor's Choice i tidskriften Gramophone i november 2017 och var BBC Music Magazines månadens skiva i januari 2018. Spelåret 2018–2019 gör orkestern skivinspelningar med musik av Lutosławski, Fagerlund och Beethoven.

RSO konserterar regelbundet på olika håll i världen. Under spelåret 2018–2019 gör orkestern en hemlandsturné under Hannu Lintus ledning till Jakobstad, Kauhajoki, Forssa och Lahtis.

RSO:s konserter sänds direkt på Yle Arenan och i Yle Radio 1 samt ges inspelade på Yle Teema & Fem och på Yle TV 1.